Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

PRØVEN

Læs om:

Stationsplads opkaldes efter V3

Fra trækfærge til højbro

Frederics Waaben er Visdom

Hugget i granit

FREDERIKSVÆRKEGNENS
HISTORISKE FORENING

Marts 2019 - 16. årgang, nr. 63

Foreningen

Formand
Henning Petersen
Hejrestien 6
3310 Ølsted
Tlf. 5143 0551
formand@frvhistorie.dk

Næstformand
Peter Ahlburg
Karlsgavevej 48
3300 Frederiksværk
Tlf. 4777 0146
sekr@frvhistorie.dk

Kasserer
Gunnar Midtiby
Frydsvej 8
3300 Frederiksværk
Tlf. 2346 6008
kasserer@frvhistorie.dk

Bestyrelsesmedlemmer
Carl Jensen
St. Havelsevej 92
3310 Ølsted
Tlf. 4774 9335

Jytte Bloch-Kelsen
Lynghøjvej 24
3390 Hundested
Tlf. 4581 9695

Erik Kragh
Gl. Møllevej 7
3300 Frederiksværk

Christian Jacobsen
Skovbakkevej 94
3300 Frederiksværk
Tlf. 4035 4249

Suppleanter
Wilhelm Stege
Allégade 9
3300 Frederiksværk
Tlf. 2883 0166

Niels Willumsen
Store Havelsevej 26
3310 Ølsted
Tlf. 2620 4431

Kontingent 2019

Personligt medlemskab	150,- kr.
Husstandsmedlemskab	225,- kr.
Firmaer og institutioner	500,- kr.
Firmaer (under 6 ansatte)	250,- kr.

Det er nemmest for foreningen, hvis man indbetaler via netbank:
Reg.nr. 1551 kontonr. 3572519309
i Danske Bank.
Husk at anføre navn og adresse på indbetaler!

Redaktionen

Ansvarsh. redaktør:
Frank Allan Rasmussen
Industrimuseet
Palæet, Torvet 1
3300 Frederiksværk
Tlf. 3031 0083
far@indmus.dk

Redaktionsudvalget:
Jytte Bloch-Kelsen, Erik Kragh, Henning Petersen og Christian Jacobsen

Redigering og ombrydning:
Industrimuseet

Tryk: Mixiprint, Sverige.
Oplag 450
ISSN: 1604-0678.
Titel: Prøven
E-mail: mail@frvhistorie.dk
Find os på Facebook og www.frvhistorie.dk

Artikler og læserindlæg til næste nummer af *Prøven* bedes indsendt snarest til redaktionsudvalget: **formand@frvhistorie.dk.**

Der tages forbehold for indsendte læserindlæg, der ikke nødvendigvis er udtryk for foreningens holdning.

I dette nummer

Generelt

Formanden har ordet	Side 4
V3-pladsen - Stationspladsen	Side 4
Info om foredrag og ture i 2019	Side 5
Indkaldelse til generalforsamling	Side 6

Artikler

Fra trækfærge til højbro	Side 7
"Frederics Waaben er Visdom"	Side 14
Hugget i granit	Side 19
Kanalen fylder 300 år	Side 21
Et fotoalbum og en kasse med jernstænger	Side 22

Kommende arrangementer

Se det hele lidt fra oven	Side 13
Et frit Danmark	Side 13
Det Danske Stålvalseværk - kunst, kultur og idræt	Side 17
Tag med på aftentur til Selsø Slot	Side 20
Heldagstur til Dragør	Side 20

Siden sidst

Metroudgravningerne i København	Side 18
Forsvarsværkerne i Halsnæs	Side 18

Formanden har ordet

Af Henning Petersen

Et forsinket godt nytår til alle. Det er begrænset, hvad der er sket i foreningen siden sidst, men her er lidt info.

Vi kom godt igennem med julenummeret og programfolderen. Det var første nummer, der blev lavet sammen med museet. Når man starter med noget nyt vil der næsten altid være nogle startproblemer. Det var der også her, men det blev ret hurtigt løst.
Både trykning af Prøven og omdeling forløb planmæssigt, så det var velfortjent, da de frivillige mødtes til gløgg og æbleskiver og ønskede hinanden en glædelig jul og et godt nytår.

Hjemmesiden har været nede i december. Vores udbyder har opdateret, hvilket bl.a. indebar at det styresystem, vi benyttede, blev udfaset.
I dag er vi overgået til et nyt og mere tidssvarende system. Det har Jan og Gunnar hygget sig med at få op at køre. Der bliver løbende lagt stof ind på hjemmesiden. Op til d.d. er det væsentlige omkring bestyrelsen og indkaldelse til kommende generalforsamling lagt på.

1 af 3 forslag vedtaget

Og endelig sker der noget med de tre forslag, bestyrelsen i slutningen af 2017 afleverede til byrådet.
På byrådsmødet den 31. januar 2019, var

V3 kampvognen får stationspladsen i Frederiksværk opkaldt efter sig.

et forslag fra Enhedslisten omkring navngivning af stationspladsen til V3-pladsen var på dagsordenen. Forslaget blev vedtaget med 13 stemmer for og 8 stemmer imod og er nu sendt til videre behandling i UKID – Udvalget for kultur og idræt.
Det føler jeg er en god nyhed, som vi har ventet på, og det er samtidig en god måde at starte et nyt år på.
Så mit ønske og håb er, at foreningens to andre forslag, der blev afleveret samtidig til byrådet, indenfor kort tid også kan blive taget op til videre behandling i byrådet.

Info om foredrag og ture i 2019

Foreningen tilbyder i år to ture med tilmelding og betaling for deltagelse.

Første tur er aftenturen til Selsø slot den 22.maj kl. 19.00. Den anden tur er heldagsturen til Dragør den 19. juni med afgang fra Gjethuset kl. 08.30. Flere har allerede tilmeldt sig, hvilke er glædeligt.

Jeg vil gerne bede interesserede om snarest at tilmelde sig, så vi kan se, om turen bliver til noget.
Det gør I på vores mailadresse: **mail@frvhistorie.dk,** og derefter får I en bekræftelse på tilmeldingen tilbage.
De tilmeldte får løbende mails med ændringer i programmet for turen.
Alle opfordres til at gå ind på foreningens hjemmeside og tjekke for eventuelle ændringer: **www.frvhistorie.dk**

For at det kan fungere med mindst mulig gene for alle, vil vi meget gerne have, I oplyser jeres mail-adresse og mobil-nr.

Det havde vi lidt problemer med sidste år, hvor der skete flere ændringer undervejs.

Turen til Dragør overvejer vi at lade udgå fra Hundested, hvis der er tilstrækkelig tilslutning.
Når vi kan se, at turen bliver til noget, får I en mail direkte med ønske om betaling. Den bliver samtidig lagt ud på vores hjemmeside. Så derfor: Tjek hjemmesiden!

Man har dog også stadig mulighed for at tilmelde sig og betale ved vores foredragsaftener - ganske som hidtil.

Tag med på tur og oplev smukke Dragør.

Ordinær generalforsamling

I henhold til vedtægterne indkaldes til
Ordinær Generalforsamling i
Frederiksværkegnens Historiske Forening
Onsdag den 10. april 2019 kl. 18:30
På Frederiksværk Bibliotek, Torvet 41, 3300 Frederiksværk

Dagsorden

Valg af dirigent og referent
Bestyrelsens beretning
Fremlæggelse af regnskab og budget
Behandling af indkomne forslag
Fastsættelse af kontingent for det kommende år
Valg af bestyrelse
Valg af 2 suppleanter
Valg af 1 revisor og 1 revisorsuppleant
Eventuelt

Punkt 5. Fastsættelse af kontingent for kommende år. Bestyrelsen foreslår uændret kontingent.
Punkt 6. Valg til bestyrelse. På valg er: Jytte Bloch-Kelsen, Carl Jensen, Peter Ahlburg. Alle ønsker genvalg.
Punkt 7. Valg af 2 bestyrelsessuppleanter. Niels Willumsen og Wilhelm Stege. Wilhelm Stege ønsker ikke genvalg.
Punkt 8. Valg af revisorer: På valg er Ole Max Olsen og Rigmor Martens. Begge ønsker genvalg.

Med venlig hilsen fra bestyrelsen

Efterfølgende, kl. 20:00 – med adgang for alle – foredraget:
Frederiksværks sydlige omegn set fra luften af lokalhistoriker Jørgen Lassen

Fra trækfærge til højbro

Læs historien om færgerne og broerne over Roskilde Fjord, og hvordan de har præget områdets udvikling.

Af Henning Petersen

Roskilde fjord udgør en meget stor del af Nationalparken Kongernes Nordsjælland. Det må derfor være på sin plads også at få et lille indblik i, hvad Roskilde fjord og overfarten på fjordens smalleste sted gennem tiderne har betydet for livet omkring fjorden. Den stadigt voksende handel og de små udsteder, der har udviklet sig til de byer og det samfund, vi har i dag, og videre ind i landet mod slottet og Hillerød – alt sammen takket være nogle mennesker, der gerne ville over på den anden side af fjorden engang i fortiden.

Snart skal en ny bro over Roskilde fjord tages i brug. Den gamle Kronprins Frederiks Bro har i mange år været for lille til at klare den stigende trafikmængde. Det vidner de lange bilkøer om i myldretiden, når folk skal på arbejde og hjem igen om eftermiddagen. Trafikken snegler sig af sted.

Den nye bro er en højbro, der allerede er døbt Kronprinsesse Marys Bro. På Horns Herred-siden lander den ovre ved Tørslev Hage. En længe ventet aflastning for den gamle bro, der binder Frederikssund og Horns Herred sammen.

En gammel forbindelse

Hvor gammel færgeforbindelsen over fjorden er, vides ikke med sikkerhed, men den går sandsynligvis helt tilbage til middelalderen.

Tilbage i 1516 skete overfarten med en pram, der blev trukket frem og tilbage over fjorden. Færgemanden boede på Horns Herred-siden og med Sundbyfærgen blev man fragtet over fjorden til landsbyen Ude Sundby overdrev.

Færgedriften øgedes voldsomt, da kongerne Frederik II og Christian IV tog fat på de store byggeprojekter omkring Frederiksborg slot i Hillerød.
Her blev store mængder byggematerialer overført for videre transport til Frederiksborg. En meget stor del var træ fra skovene omkring Jægerspris.

Lidt efter lidt opstod der her en handelsplads, der med tiden voksede sig stor. Det kom Slangerup til at lide under, og byens

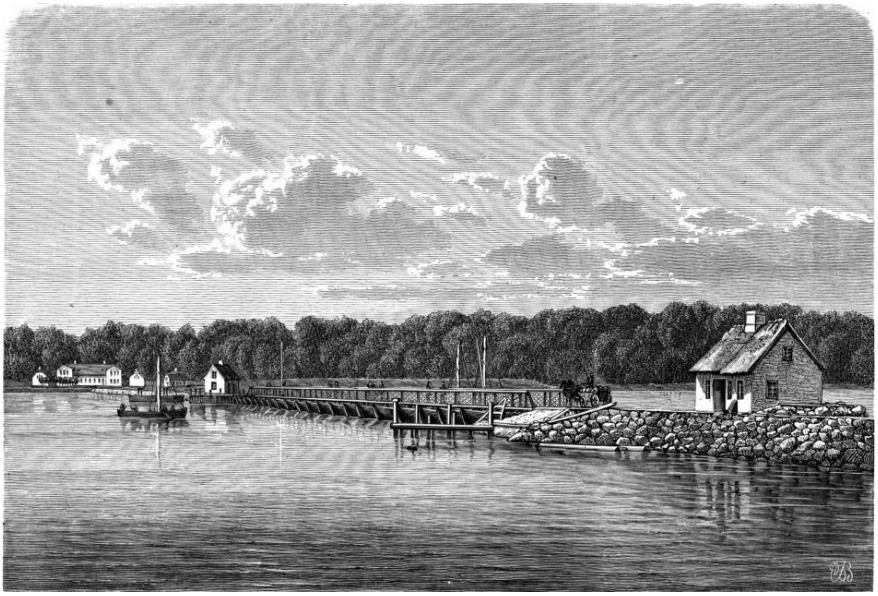

Ponton-broen Kron-prins Frede-riks Bro 1868.

borgere lod derfor opføre pakhuse for at øge handelen med bl.a. korn. Der blev også anlagt en simpel skibsbro i træ, som senere afløstes af en skibsbro i sten.
Slangerups storhedstid var for nedadgående af forskellige årsager, og i takt med ladepladsens centrale beliggenhed ved fjorden og tæt på det store opland Horns Herred, havde man bedre muligheder for øget handel her end i Slangerup, der lå inde i landet.
Omkring 1650 navngav Kong Frederik III ladepladsen "Frederikssund".

Kongen havde førsteret

Den livlige og hastigt voksende handel mellem Horns Herred og Frederikssund øgede presset på færgeoverfarten. Man overførte alt - lige fra kreaturer og vogne til kongelige jagtselskaber.
Kongen - her Frederik VII - havde førsteret til at blive sejlet over fjorden. Han opholdt sig meget på Jægerspris slot sammen med Grevinde Danner.
Når det blev meddelt, at kongen skulle med færgen, stoppede al anden trafik. Trafikken kunne ligge stille i flere timer, inden kongen ankom til færgelejet og blev sejlet over. Først derefter kunne færgeoverfarten genoptages.
Det var det gamle gods Abrahamstrup - i dag Jægerspris Slot - der ejede og drev færgefarten.

Trafikkaos

Man var efterhånden oppe på at overføre over 30.000 personer og 13.000 køretøjer om året, og når bønderne tog til marked i

Frederikssund, hvilket de gjorde et par gange om året, kunne der vente op mod 150 vogne, der skulle med færgen. Bønderne tog hjemmefra meget tidligt for at kunne være fremme ved færgen kl. 4 om morgenen og være på markedet i Frederikssund kl. 8.

Fast forbindelse

Efterhånden som handelen med oplandet voksede sig større og større, blev det mere og mere påkrævet at anlægge en fast forbindelse over fjorden som erstatning for færgetrafikken.

Fremsynede borgere i Frederikssund tog i begyndelsen af året 1863 kontakt til Kong Frederik VII, men da kongen døde senere på året, og krigen i 1864 kom, lå planerne for en bro stille i flere år, inden man igen sendte en ny deputation til København.

Siden det var Grevinde Danner, der ejede færgeoverfarten, holdt man flere møder med hende. Hun tilbød at overlade et broselskab færgeretten for 25.000 rigsdaler. En måned efter var tilbuddet accepteret, og i mellemtiden var et broselskab blevet dannet, og man tog straks fat på at anlægge pontonbroen.

Den 3. juni 1868 kunne den ny pontonbro indvies. Den bestod af 21 bådformede pontoner, der skulle holde vejbanen oppe. Ud over donationen fra grevinde Danner blev broen finansieret ved, at "Brokomiteens medlemmer" skød private penge i broprojektet.

Til gengæld skulle brugerne betale et beløb på 2 skilling for gående og op til 30 skilling for kørende, hvilket i dagens mønt svarer til ca. 50-60 kroner.

Det var en stor lettelse for trafikanterne, da færgen blev afløst af en bro, for de måtte ofte vente i timevis på at blive fragtet over.

Pontonbroen ved Frederiksſund.
Frederiksſund, den 17de Januar. Som telefoniſk meddelt igaar, har Iſen foraarſaget betydelig Skade paa nævnte Bro. Een Ponton er ſaa ødelagt, at det maaſte bliver nødvendigt at erſtatte den med en ny. De tykke Bjælker ere knækkede og visſe Steder ligefrem knuſte. Nordveſtvinden og den indgaaende Strøm førte Torsdag Aften betydelige Ismaſſer mod Broen, og Bromandſkabet var da ſelvfølgelig paa Vagt. Da Skibbypoſten Kl. ca. 11 havde paſſeret Broen, aabnedes Svingbroen for at formindſke Iſens Tryk. Paa ſamme Tid ſaa Vagtmandſkabet en uhyre Ismaſſe komme ned mod Broen og af Isbryderen deles i to Dele, af hvilke den ene tog Retning mod Brohuſet. De ilede da hjem, og medens Iſen knuſte Brohuſets Vinduer, ſprængtes Fortøiningerne paa den faſte Del af Broen, der ſtaar i Forbindelſe med Dæmningen paa Horns Herreds Side. Broen ſvingede ud vinkelret paa Dæmningen, og ſamtidigt ſloge de to yderſte Pontoner ſig løſe og lagde ſig med et Stykke Bro midt i Løbet, ca. 1000 Alen Syd for Broen. Af Svingbroen ved Frederiksſundsſiden ligger den yderſte Ponton paa Bunden og den næſtyderſte i Vandfladen. Idag Fredag har man arbeidet paa at pumpe den i Overfladen tom, og det er endnu uafgjort, om den er ubeſkadiget eller om Vandet ſtrømmer ind i den ligeſaa hurtigt, ſom det pumpes ud. Skaden vil vel andrage et Par Tuſinde Kroner, og ſkal der en ny Ponton, bliver det 3000 Kr. mere. Desuden har Brohuſet lidt en Del, og en Del Værktøi, tilhørende Brofoged Jenſen, er ſtyllet bort. Baadene gaa ſtadigt frem og tilbage og Vognene rulle til og fra. Sække, Brød, Kolonialvarer o. desl. føres paa Vogne til Brohuſet, pr. Baad til Jægerspriſſiden og derfra videre.

Frederiksborg Amts-Tidende og Adresseavis 19. januar 1896.

På trods af brugerbetalingen blev broen en stor succes. Det første halve år tog over 35.000 gående og ridende en tur over broen. Det var dobbelt så mange, som færgen havde fragtet på samme tid.

Det skal lige tilføjes, at staten/amtet senere overtog driften af broen og brugerbetalingen bortfaldt.

Broen blev døbt Kronprins Frederiks Bro efter daværende kronprins Frederik, senere – kong Frederik VIII. Ingen kongelige deltog, men mange mennesker var mødt op til indvielsen og fejring af broen. Senere på året besøgte kong Christian IX Ude Sundby efter en stor brand, hvor mange huse nedbrændte. Her skænkede han 300 rgd. til de brandhærgede. Ved samme lejlighed så han også den nye bro.

Ny bro igen

I takt med udviklingen i samfundet og den øgede handel omkring Frederikssund stod det allerede klart i begyndelsen af 1900-tallet, at man burde arbejde for en ny bro til at erstatte pontonbroen, som havde en del ulemper og gener.
Vind og vejr spillede en væsentlig rolle, og om vinteren var store mængder is i fjorden årsag til flere driftsforstyrrelser.
Det blev dog først i 1935, at den ny Kronprins Frederiks Bro stod færdig og kunne indvies af Kong Christian X. Både dronning Alexandrine og det nygifte kronprinsepar var med ved indvielsen.
Det var også kronprinsesse Ingrids første officielle deltagelse i et offentligt arrange-

Broindvielsen af Kronprins Frederiks bro i 1935 blev forestået af Kong Christian X og Dronning Alexandrine samt det nygifte kronprinsepar, Kronprins Frederik og Kronprinsesse Ingrid.

ment.

Der var nu skabt en fast forbindelse til Horns Herred, hvilket også gjorde det muligt for mange folk at bo på den anden side af broen og pendle frem og tilbage til arbejde mv. Frederikssund ligger i dag på begge sider af fjorden, og ligesom i Ålborg og Sønderborg er byens to halvdele forbundet af broer. Ålborg har desuden både en jernbane- og tunnelforbindelse.

Alvorlige ulykker

Det har ikke kunnet undgås, at der gennem færgeoverfartens historie er sket en del ulykker - også med dødelig udgang. I isvinteren 1744-45 druknede en mand, der ville gå over isen. Hans lig blev først fundet næste sommer. Den 7. februar 1802 skete et tragisk forlis, hvor 13 mennesker mistede livet. Det var mens kgl. skuespiller Hans Christian Knudsen var færgemand. Han havde embedet fra 1802-1812. De store isvintre, vi havde dengang, skabte også en del problemer for pontonbroen. Når isen skruede sig sammen og skulle ned gennem fjorden, skete der ofte skader på broen, hvilke et par notater i gamle aviser vidner om.

Færgegården

Der findes så megen viden om Færgegården, at der er stof nok til en hel artikel. Man regner med at Færgegården langt tilbage i tiden, har fungeret som både kro og overnatningssted. Vejret har ganske afgjort haft stor betydning for overfarten.
Når vejret ikke tillod fragt over fjorden,

Sommerlejligheder
og Landophold.
—:—
Frederikssund. Bilidt
Strandhotel ved Kronprins Frederiksro tilbyder smukke Værelser — om ønskes med Pension à 3 Kr., smuk Beliggenhed, 10 Minutter fra Station.
Ærb.
Engelbreth.

var det godt med et sted som Færgegården, hvor man kunne søge ly for uvejret, mens færgeoverfarten var indstillet.

I 1719 kom en mand fra Roskilde til Frederikssund. Hans navn var Rasmus Hansen Lange. Han nedsatte sig som brændevinsbrænder og farver i byen. I 1722 fik han tilladelse til at bygge et gæstgiveri ved færgestedet Sundby Færge, hvor også de vejfarende kunne søge ly i ventetiden på færgen.
Sønnen Hans Rasmusen Lange overtog faderens virksomheder, da denne døde. Flere andre af Lange-slægten var inde over driften, dog uden den store succes, og det endte med, at familien skilte sig af med stedet.

Gennem årene forsøgte skiftende ejere sig med at drive stedet, men problemer med myndighederne omkring betaling af afgifter mv. samt stedets øde beliggenhed var nok de væsentligste årsager til den store udskiftning af ejere til stedet. Men da man jo havde tilladelse til at brygge både brændevin og øl og med den stigende trafik af gods i form af kreaturer og vogne samt passagerer på den lille trækfærge, blev forholdene efterhånden bedre for ejerne.

I 1868 var det dog slut med færgetrafikken, og ganske få år efter lukkede Færgekroen.

Hotel Bi-lidt

I 1902 blev kroen solgt til en W. F. Engelbreth. Han åbnede atter kroen, nu med det nye navn "Strandhotellet Bilidt". Engelbreth drev det indtil 1919, hvor han solgte Bilidt.
Han satsede på, folk fra København ville tage på sommer- og landophold. Strandhotellet Bilidt fortsatte med at eksistere med skiftende ejere, og blev med tiden et yndet udflugtsmål. Desværre brændte hotellet i 1958. Det blev genopført, men nedbrændte igen for få år siden. Hvordan fremtiden ser ud for en ny kro, står hen i det uvisse.

Kilder:
Jørgen Andersen, Frederiksborg Amt.
J.P. Trap, Frederiksborg amt.
Færgegården museum og Jægerspris lokalarkiv.
Frederikssund 300 år. Bi-Lidt 125 år. Frederikssund venner.

Se det hele lidt fra oven

Ølsted set fra oven i 1936-1938. Foto: Sylvest Jensen Luftfoto. Kilde: Det Kongelige Bibliotek.

Onsdag
10. april,
kl. 20.00
Frederiksværk
Bibliotek

Tag med lokalhistoriker Jørgen Lassen på en historisk flyvetur over Frederiksværks omegn, hvor han viser et stort antal luftfotografier fra 1936 og fremad. Der vises billeder af bl.a. Store og Lille Havelse, Grimstrup, Ølsted, Kregme, Brederød og Auderød. Undervejs lander foredraget i flere lokaliteter, der byder på spændende fortællinger om udvalgte temaer. Foredraget er rigt illustreret.

Et frit Danmark

Traditionen tro markeres Danmarks befrielse den 4. maj. Det er både en national og lokal mindedag med blomsternedlæggelse ved mindestenene i Nørregade og på Nyvej.
Alle mødes ved mindestenen i Nørregade og fortsætter derefter i samlet flok til Nyvej.

Lørdag 4. maj, kl. 18.00
Mindestenen, Nørregade,
Frederiksværk

"Frederics Waaben er Visdom"

Af Museumsleder Frank Allan Rasmussen

Den 29. april 1760 var en travl dag for Frederik 5. Landets økonomi vaklede, og på det udenrigspolitiske område var Danmark-Norge presset til det yderste. Det var ikke tid til at tænke på festivitas, for også på det indenrigspolitiske område var magthaverne under pres.

Frederik 5. fik denne dag forelagt en lang række sager, heriblandt en om Frederiks Værk og de to interessenter, Johan Frederik Classen og Just Fabritius. Classen havde forud for mødet indsendt en redegørelse med en status over virksomheden, og man aner, at den ikke har været positiv. Kongen skriver i sit svar:

Frederiksværks mest berømte kanon - Prøven.

"... at bemeldte Interessenter skal forundes al muelig Soulagement (lindring) og Hielp, siden sligt et Værk, der er af saa stor Entendue som dette, ellers falder Particuliers alt for besværlig og farlig at vedligeholde, saa og lettelig kand forvolde Interessenternes totale Ruin."

Med andre ord, så er kongen indstillet på at yde de to interessenter yderligere økonomisk hjælp og giver som grund, at han anser værket for helt centralt for landets forsvar og som både nyttigt og ganske umisteligt. Det er ikke sikkert, at hans embedsmænd har delt disse betragtninger, for statskassen var tom. Det er imidlertid værd at huske på, at Classen og Frederik var næsten jævnaldrende, og at de havde kendt hinanden i en del år forud for Classens overtagelse af Frederiks Værk i 1756. Classen havde en høj stjerne hos kongen.

Heller ikke klimaet var venligt stemt overfor Frederiks Værk. I flere år havde en svær tørke plaget bønder og borgere. Manglen på vand i kanalerne og mølledammen havde nemlig forhindret Classen og hans mester Johan Lorentz Junker i at udbore og afdreje de kanoner, som kongen havde bestilt. Derfor havde det ikke været muligt at afregne for det udførte arbejde, hvilket havde sat Classen under

økonomisk pres.
Hertil kom, at en af krudtmøllerne var sprunget i luften, og opførelsen af en ny havde kostet en mindre formue.

Frederik 5. understreger dog, at der er tale om en engangsforeteelse. Classen må fremadrettet selv afholde udgifterne, men i den specielle situation vil han lade nåde gå for ret og betale for både kanonerne og opførelsen af en ny mølle.
Men ikke alt var ulykke. I det samme aktstykke omtaler kongen "Prøven" og dens støbning. Den var foregået i Gjethuset under "Den Kongelige Franske Ambassadørs Overværelse" og havde efterfølgende vist sig overlegen i forhold til alle tidligere kanoner – også dem der var blevet støbt i København.
Prøveskydningen fandt sted den 9. april 1759 på Frederiks Værk. Fire artilleriofficerer var til stede. De overværede skydningen sammen med Classen, hans betroede støbemester Henrik Hornhaver og selveste Just Fabritius.

Det var en nyhed, der nåede den nationale presse. I Kjöbenhavns

Classens gravmæle i Vinderød Kirke, hvor Argua hviler på 'Prøven'.

Danske Post Tidender omtales kanonkonkurrencen, og Classens 3-pundige metalkanon blev ikonisk.
Han gemte den som et kært minde og fik J. G. Winckler til at indgravere en latinsk sætning: *"Tandem bona causa triumphat" altså "Omsider sejrer den gode sag"*.

"Prøven" er foruden den latinske inskription forsynet med Frederik 5.s kronede navnetræk og majestætens valgsprog: *"Prudentia et Constantia"*, ved klogskab og bestandighed. Omkring fænghullet kan man læse følgende: "*Prøvet d. 9. April med 375*

skarpe gesvindte Skud 1759".

På forstykket kan man læse følgende vers: *"Retfærdigheds Love regicerer min Torden, Een Menniske Ven forstÿrrer eÿ Jorden, Hand Kriger eÿ uden ham Ulven giør Vred, Kloghed afcirkler hands fredsomme Fied, Frederics Waaben er Visdom og Dyder, Hands Fromhed eÿ Blod men Naade udgÿder, Dog holder hand Mod og Lÿnild bereed, At bane sig Veÿ til Seÿer og Fred."*

Efter Classens død blev "Prøven" opstillet i det Classenske biblioteks bygning i Amaliegade i København. Her var den anbragt på højkant hvilende på et fundament af kanonkugler. På mundingen anbragtes en buste af Classen støbt på Frederiks Værk efter model af Johannes Wiedewelt.

I 1849 flyttedes Prøven til Tøjhusmuseet og igen i 1925 til sit oprindelsessted, Frederiksværk. Her blev den placeret for enden af Arsenalet i en dertil indrettet niche. Opstillingen skete for at fejre 200-året for Johan Frederiks Classens fødsel den 11. februar 1725.

Mens busten stod i biblioteket, hang der på væggen en smuk marmorplade med latinsk inskription, der på dansk lyder:

"*Ligesom det rene guld øves i ilden, således prøvedes også ildens kraft ikke uerfaret det nye bronze som Classen fremstillede på egen hånd. Se, her står skaberen støttet af sit værk som en fast fod, der har givet viden om at afbilde opfinderens åsyn i bronze".*

Teksten er forfattet af Peter Hersleb, Classens yngre bror. Det var også broderen, der lavede et tegningsudkast til det imposante gravmæle i Vinderød kirke. Det blev dog Johannes Wiedewelt, der kom til at give monumentet dets endelige form.
Peter Hersleb skrev i den forbindelse, at Wiedewelt ud fra mine krims krams tegninger har skabt et mesterværk.
Et mesterværk er det, og mon ikke det er "Prøven", der optræder sammen med Saturnus og Argus på Classens gravmæle.

En smuk historie om den mest berømte kanon, der nogensinde blev støbt på Frederiks Værk, og som århundreder senere gav navnet til det tidsskrift, som du nu sidder med i hånden.
Husk også at det er i 2025 vi kan fejre 300 året for generalmajorens fødsel.

Kilde: Statens Arkiver, Kongelige resolutioner til Generalkommissariatet 1760, nummer 244 samt C. Nyrop, Johan Frederik Classen, København 1887.

Det Danske Stålvalseværk – kunst, kultur og idræt

Museumsleder Frank Allan Rasmussen tager tilhørerne med på en helt anderledes tur til Det Danske Staalvalseværk.

Det Danske Staalvalseværk A/S var Frederiksværks største arbejdsplads. Virksomheden producerede højkvalitets-stål til de danske skibsværfter, broer, bygninger og maskinindustrien.
Det var også en af landets første genbrugsfabrikker, idet langt hovedparten af råstofferne, jern og stål blev indsamlet i Danmark og transporteret til Frederiksværk.
Næsten alle husstande i Frederiksværk havde relationer til værket, der gennem generationer gav levebrød til utallige familier.
Virksomheden var imidlertid mere end en fabrik. Den sørgede for sine arbejdere fra vugge til grav. Det vil deltagerne høre nærmere om i dette foredrag, der vil være rigt illustreret med billeder fra en svunden tid.
Museumslederen vil fortælle om fagenes fest, de drabelige fodboldkampe mod andre virksomheder, idræt, skak, musik, kunst, revy, udflugter, sundhed og en række anderledes emner.

Onsdag 8. maj kl. 19.30
Frederiksværk Bibliotek

Husk foredrag om Brugsen!

Husk foredraget om Brugsens historie med museumsinspektør Mette Tapdrup Mortensen, der med udgangspunkt i årene 1844 og 2019 fortæller historien om FDB og Coop, og hvordan en forening blev til en forretning.

Onsdag 13. marts, kl. 19.30
Frederiksværk Bibliotek

Metroudgravningerne i København

Metrobyggeriet afslører fortidsminder.

Camilla Haarby Hansen indledte det nye års arrangementer - og det gjorde hun godt. Tilhørerne fik en både lærerig og levende beskrivelse af arkæologernes arbejdsforhold og om de interessante ting, der er dukket op af mulden. Turen gik rundt om Østerport, der ikke lige lå der, hvor man mente den burde, videre over Kongens Nytorv og forbi Gl. Strand for til sidst at ende på Rådhuspladsen, hvor man bl.a. rester fandt resterne af en gammel vandmølle.

Et enkelt skelet dukkede også op blot 60 cm under asfalten, fordi der fra tidernes morgen lå en kirkegård på en del af Rådhuspladsen. Foredraget blev ledsaget af fotos og efterfølgende var der en livlig spørgelyst blandt tilhørerne.

Forsvarsværkerne i Halsnæs - fra skanse til fort

Det var museumsleder Frank Allan Rasmussen, der afsluttede årets arrangementer. Der kom så mange tilhørere, at der måtte hentes løse stole rundt omkring i biblioteket. Med F.A.R. som foredragsholder fik tilhørerne en solid viden om den militære aktivitet, der siden 1700-tallet har været på Halsnæs. Det var både skanserne i Hundested fra Englandskrigene, over Det Kongelige Raketkorps til Arresødal lejren , der blev nedlagt i 2008. Undervejs tilsatte F.A.R. mange fotos og kort til foredraget.

Alle pladser var tæt besat da museumsleder for Industrimuseet Frank Allan Rasmussen fortalte om skanser, raketkorps, englandskrige og militære anlæg.

Hugget i granit

Af Frank Allan Rasmussen

De tilhugne granitkvadre langs Peder Falsters Vej Mange bærer spor efter bearbejdning og forankringsjern. Der er omkring 300 sten tilbage, og dem skal vi passe godt på. De er en del af vores fælles historie.

Nogen gange ligger historien lige foran ens fødder. Det handler denne lille artikel om.

Kanalerne i Frederiksværk blev gravet ad tre omgange og på tre forskellige tidspunkter. Hovedkanalen i årene 1717-19, sidekanalen til Krudtværket i 1758-59 og kanalen til Kobbervalseværket i 1802. Det er derfor ikke korrekt kun at tale om én kanal og ét årstal. Det er med andre ord den førstnævnte kanals 300 års fødselsdag, vi fejrer i år med en festival den 9. september 2019.

I 1751 fik en fransk kanonsmed eneret på at fremstille smedejernskanoner. Mellem to parallelle vandforløb, et stykke nedenfor agatslibemøllen, opførte han og en schweizisk kanonboremester en smedje med en række avancerede maskiner. Den "smalle ø" som smedjen lå placeret på, var forsynet med en forstærkning af tilhugne granitsten. Det gjaldt også den Mølledam, der var etableret umiddelbart foran anlægget.

De tilhugne granitsten fra smedjen og mølledammen kan i dag ses i anlægget bag Palæet og foran den store parkeringsplads langs Peder Falsters Vej. Flere af disse sten har spor efter bearbejdning. Stenene stammer fra udgravningen til Frederiksværk bibliotek, og til byggeriet der opførtes i forlængelse heraf i 2007.

Tag med på aftentur til Selsø Slot

Foreningen har arrangeret en aftentur til Selsø slot, der blev bygget i 1753 af Christian Ludvig Scheel-Plessen. Slottet har stået stort set uberørt hen siden starten af 1800-tallet.
Her fortælles slottets historie, mens deltagerne følger med en af slottes omvisere rundt på slottet, mens man hører om de mennesker, der boede på Selsø og dem, der arbejdede der.
Hør også historien om bygningen og de fantastiske barokke bemalinger og empirerummenes originale franske papirtapeter.
Se det fungerende køkken med åbent ildsted og mekanisk roterende stegespid samt den prægtigt marmorerede riddersal fra 1734, der er et af Danmarks bedst bevarede barokrum med franske barokspejle og malerier af Henrik Krock.
Turen giver et godt indblik i livet på en herregård i 1700- og 1800-tallet.
Efter omvisningen serveres kaffe og en lille kage.

Alt dette fås for kun 130 kr. Der er egen transport til slottet. Ret til ændringer forbeholdes.

Onsdag 22. maj kl. 19.00

Heldagstur til Dragør

Foreningens årlige heldagsudflugt går i år til Dragør. Byen har en lang og spændende historie, og med dens beliggenhed ved Øresund har søfarten haft en afgørende betydning for stedets udvikling. En lokal guide leder byvandringen, mens byens og den indbyggeres historie fortælles.

Afgang fra Gjethuset med bus kl. 08.30.
Forventet hjemkomst ca. kl. 18.00.
Pris inkl. transport, frokost og div. er 475 kr.
Tilmelding. Ret til ændringer forbeholdes.

Dragør har en fascinerende historie.

Onsdag 19. juni kl. 8.30

Kanalen fylder 300 år

Af Henning Petersen

Turbinehuset med den gamle turbine fylder år.

Det er ikke til at komme udenom, at kanalen i år har 300 års jubilæum. Der er gennem årene skrevet mangt og meget om kanalen. Så det er der ingen grund til at gøre én gang til.
Til gengæld vil jeg gerne gøre opmærksom på sluserne, der fra kanalens start har været en afgørende faktor ved regulering af vandet i Arresø, ligsesom Turbinehuset, der ligeledes har ydet sit bidrag til hele industrieventyret i Frederiksværk.

Det bliver spændende at følge projektet Turbinehuset, hvor ildsjæle er i gang med at renovere den gamle turbine. Den står forhåbentlig færdig om nogle få år og ved udnyttelse af vandkraften kan turbinen måske levere strøm til byens juletræ.

Hvordan vil kommunen markere dette jubilæum? Hvad vil være mere nærliggende, end at nogle af festlighederne bør omfatte en form for sejlads på kanalen? Der har tidligere være lidt kapsejlads, hvad fotoet viser. Der går også rygter om, at der engang har været sejlet i gondol på kanalen. Kun fantasien sætter grænser. Det bliver spændende!

Skal der sejle gondoler i kanalen, når den fylder 300 år?

Et fotoalbum og en kasse med jernstænger

Af museumsinspektør Marie Bach

Den 14. november 2018 var én af de rigtig gode dage på kontoret.
Det var én af de dage, hvor en borger uden forudgående varsel mødte op i Palæet med en plasticpose og en trækasse under armen. Han ville gerne vide, om de ting, han havde med, kunne være af interesse for Industrimuseet.

Ofte viser det sig, at der er tale om genstande, museet allerede har i forvejen, eller måske mangler de oplysninger, der skal til for at begrunde en indlemmelse i museets samlinger. Det var på ingen måde tilfældet i denne sag, hvor både billederne og genstandene talte for sig selv.
Fotoalbummet indeholdt en serie på 196 professionelt optagne sort/hvide fotografier, der dokumenterer opførelsen af Kontiværket, den store udvidelse af Det Danske Staalvalseværk, som fandt sted i begyndelsen af 1960'erne.

Den lange bygning blev opført på et nyt, opfyldt område syd for stålværkshavnen, hvor den stadig ligger som en synlig afgrænsning af fabriksområdet. Da produktionen af stangjern og -stål ved hjælp af kontinuerlige valseværker blev sat i gang i 1965, betød det en langt mere rationel arbejdsgang og en kraftigt forøget kapacitet.
Trækassens indhold viste sig at være et værdifuldt supplement til fotografierne, nemlig 11 forskellige stykker stangjern fra produktionen på værket. Nogle af dem er

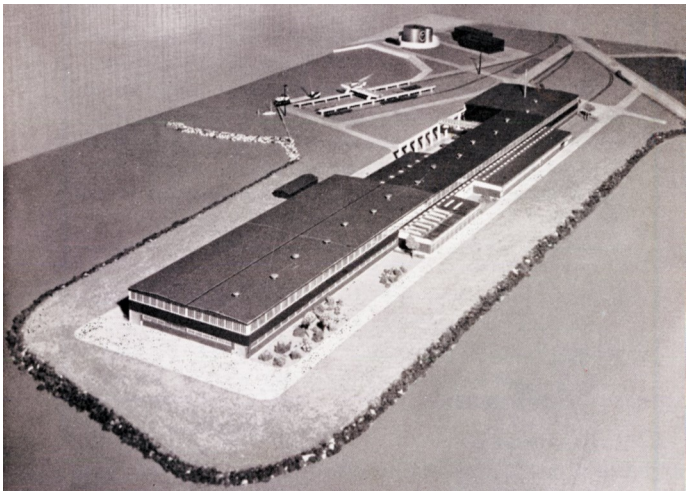

Dette er en model af Kontiværket fra dengang i 1960'erne, hvor Det Danske Staalvalseværk udvidede med en produktion af stangjern og –stål.

Disse stykker stangjern og -stål er produceret på Kontiværket, der startede produktionen i 1965. Jernstængerne blev givet til Industrimuseet Frederiks Værk sammen med en omfattende fotosamling.

"simple" prøver på de forskellige dimensioner, fabrikken kunne fremstille – fra det tyndeste stangjern til det kraftigste. Andre er, hvad vi kan benævne som virksomhedssouvenirer, nemlig afskårne stykker med angivelse af særlige mærkedage for produktionen.

Eksempelvis er der flere stykker med indgraverede datoer og årstal for, hvornår man rundede et vist kvantum. Af den kraftigste dimension på 3,7 cm i diameter, ved vi derfor nu, at der i perioden fra prøvekørselen den 12. december 1964 til den 2. december 1995 blev fremstillet 5 mio. tons. Et andet stykke refererer til 30 års jubilæet den 12. december 1994, hvor man nåede op på godt 4.7 tons. Endelig blev virksomhedens 50-års jubilæum markeret med et forgyldt stykke tentorstål.

Stålværket er af indlysende årsager en virksomhed, der har museets opmærksomhed. Derfor har vi ad flere omgange besøgt fabrikken og hjemtaget både genstande og arkivalier. Vi var indenfor med en fotograf og fik dokumenteret bygninger, produktionsanlæg og arbejdere i forbindelse med Frederiksværks byjubilæum i 2006 – ligesom der i 2008 blev foretaget en mere omfattende undersøgelse af Elektrostålværket. Mindst belyst har hidtil været Kontiværket.

Derfor var det en særlig god dag, da museet modtog indleveringen med såvel en omfattende fotodokumentation som flere ikoniske genstande, som til enhver tid vil gøre sig i en udstilling om Frederiksværks engang største arbejdsplads og Danmarks eneste stålvalseværk.

Returadresse: Hejrestien 6, 3310 Ølsted

Museer og arkiver

Industrimuseet Frederiks Værk
Torvet 1, 3300 Frederiksværk
Tlf. 4772 0605
www.indmus.dk
Åbent tirsdag-fredag kl. 10-14

Krudtværket
Åbent efter aftale med Industrimuseet

Knud Rasmussens Hus
Knud Rasmussensvej 9, 3390 Hundested
Åbent efter aftale med Industrimuseet

Hundested Lokalhistoriske Arkiv
Biblioteket, Nørregade 61, 3390 Hundested
Telefon 4798 1010
Åben mandag og onsdag kl. 10-13
Tirsdag kl. 16-18

Sponsorer

Adrians Turistfart
Tlf. 4772 1197

Advokat Jacob Berner Rue
Tlf. 4774 2822

A/S Radio 10 FM
Tlf. 2397 7828

Bog & Ide
Tlf. 4752 4001

Det Classenske Fideicommis
Tlf. 5444 7029

Entreprenør Andreassen A/S
Tlf. 4044 7809

Glarmesteren i Frederiksværk
Tlf. 4772 4248

Halsnæs Kiropraktorerne
Tlf. 4772 4540

Kim Dencker Johansen Holding ApS
Tlf. 4772 2583

KTS-Entreprise A/S
Tlf. 4777 2577

Tømrermester Egon Bech A/S
Tlf. 4772 2060

Winther A/S, Snedker og Tømrermestre
Tlf. 4772 0202
Tlf. 2021 0202